

De handelsconflicten tussen de VS en de EG

Op 23 en 24 januari kwamen vertegenwoordigers van de Europese Gemeenschap en de Verenigde Staten voor de laatste maal in Washington bijeen om een sinds maart 1986 slepend handelsconflict tussen beide economische grootmachten (definitief) op te lossen. Dit geschil, dat het gevolg is van de toetreding van Spanje en Portugal tot de EG en de daaruit voortvloeiende verslechtering van de toegang tot beide markten voor Amerikaanse landbouwproducten (met name veevoedergranen), is er één uit een lange reeks, die in de afgelopen jaren tot voortdurende irritaties en handelspolitieke spanningen heeft geleid aan beide zijden van de Atlantische Oceaan. Deze bilaterale handelsproblemen leggen een zware hypotheek op de recent bereikte overeenstemming tussen de partijen van de 'General Agreement on Tariffs and Trade' (GATT) om een nieuwe ronde van multilaterale handelsbesprekingen te starten.

Ondanks het feit dat de conflicten tot dusverre voornamelijk beperkt gebleven zijn tot het uiten van wederzijdse beschuldigingen en dreigementen en niet of nauwelijks een daadwerkelijke beperking van de handel tot gevolg hebben gehad, rechtvaardigt hun bestaan een systematische analyse. De centrale vraag is of de opeenvolgende c.q. naast elkaar optredende geschillen te wijten zijn aan structurele factoren binnen de Amerikaanse en/of Europese economische instituties of wel slechts een uiting zijn van verscheidene, kleinere, incidentele handelsfricties, die los van elkaar kunnen worden opgelost.

Schermutselingen

Kleine kwesties, die grotendeels betrekking hebben op de handel in één specifiek product, spelen geen vooraanstaande rol binnen de wederzijdse handelsbetrekkingen. Zij vergroten weliswaar de onderlinge irritaties, maar kunnen nauwelijks een oorzaak zijn van een escalatie van de conflicten. In dit verband kunnen het invoerverbod voor Twaron (de supersterke vezel van het Akzo-concern) en de importbeperking van gereedschapsmachines uit de EG worden genoemd. De eerste kwestie is een gevolg van een ingewikkelde octrooistrijd tussen Akzo en haar Amerikaanse concurrent Dupont. Op 25 november 1985 is het conflict beslecht door de International Trade Commission in de VS met de uit-

vaardiging van een vijfjarig invoerverbod voor Twaron; Nederlandse protesten hebben tot dusverre geen resultaat gehad.

Het Amerikaanse besluit om de invoer van gereedschapsmachines uit de EG per 1 januari 1987 te beperken, draagt een ernstiger karakter. De maatregel, uitgevaardigd door het Ministerie van Handel, geldt voor een periode van vijf jaar en is getroffen om redenen van nationale veiligheid. De Europese Commissie heeft uiterst verbolgen gereageerd. In de eerste plaats is, volgens Brussel, het beschermen van de nationale veiligheid niet het doel van de maatregel, maar gaat het er om de Amerikaanse producenten een adempauze te verschaffen voor de uitvoering van herstructureringsmaatregelen. In de tweede plaats houdt het besluit van de VS een duidelijke schending in van de gemaakte afspraken bij de voorbereiding van een nieuwe GATT-ronde in Uruguay; de Amerikanen overtreden de z.g. 'standstill'-agreement door de invoering van nieuwe handelsbelemmerende maatregelen.

Staal en landbouw

In tegenstelling tot de genoemde, incidentele kwesties vormen de in- en uitvoer van staal- en landbouwproducten reeds een reeks van jaren een belangrijke bron voor het ontstaan van bilaterale handelsfricties.

Sinds het ontstaan van de structurele afzetcrisis aan het eind van de jaren zestig is handelsbescherming in de staalsector van de VS een blijvend verschijnsel geweest; in de EG is dit niet anders. Voorbeelden hiervan zijn de tussen de VS, de EG en Japan afgesloten vrijwillige exportbeperkingsakkoorden, de uitvoering van het z.g. 'trigger price mechanism' tussen 1977 en 1982 en de invoerbeperkingen voor speciale staalsoorten uit de EG vanaf 1983. Op verzoek van Bethlehem Steel en de staalarbeidersvakbond kwam op 18 september 1984 het Amerikaanse 'Presidential Steel Programme' tot stand, dat beoogde de staalinvoer van de VS terug te brengen van 26,5% in 1984 tot 18,5% in 1989 van de binnenlandse markt 1). Na uitvoerig overleg met de belangrijkste handelspartners is de VS erin geslaagd met behulp van dit programma de invoer van vrijwel elk staalproduct vanuit praktisch elk exportland voor vijf jaar te beperken.

Ook de Europese Commissie ging, zij het met grote tegenzin, uiteindelijk op 31 oktober 1985 akkoord met een exportbeperking voor 33 staalproducten. Tijdens de onderhandelingen stelde de Commissie vast dat de Amerikaanse staalindustrie niet in de problemen kon zijn geraakt door een scherpe stijging van de invoer uit de EG. Deze was niet of nauwelijks toegenomen en kon derhalve onmogelijk verantwoordelijk zijn voor de materiële schade die de eigen staalindustrie volgens de VS diep zou hebben getroffen.

De positie van halffabrikaten binnen het beoogde programma was vanaf het begin van het bilaterale overleg onduidelijk. De VS wilden de invoer van deze categorie beperken tot 600.000 ton per jaar, terwijl de Gemeenschap slechts tot een opname binnen een nader overeen te komen consultatieprocedure bereid was. De Amerikaanse autoriteiten gingen officieel met het laatste akkoord, maar hebben inmiddels laten weten toch een invoerbeperking van 600.000 ton in te stellen, hetgeen een daling op jaarbasis van ca. 200.000 ton voor de Europese export zou betekenen 2). Na bilateraal overleg op 14 en 15 juli 1986 werd een regeling getroffen voor de periode juli 1986 - september 1989 waarbij de uitvoer van halffabrikaten uit de EG werd opgenomen in het eerder afgesloten akkoord 3).

Het gemeenschappelijk landbouwbeleid vormt al geruime tijd een voortdurende bron van irritatie binnen Amerikaanse regeringskringen en speelt een belangrijke rol in vele handelsgeschillen tussen de VS en de EG. Hoewel de Gemeenschap toegeeft dat het landbouwbeleid, gezien de overschotproductie en de daarmee gepaard gaande kostenstijging, in zekere zin een herziening noodzakelijk maakt, is zij geenszins van plan de grondslagen van dit beleid aan te tasten. Dit kan onder meer worden afgeleid uit de slotverklaring van de voorbereiding van de nieuwe GATT-ronde. Toch lijkt een fundamentele aanpassing geboden, aangezien de EG in juni 1986 heeft moeten constateren dat zij zowel in haar relaties met de VS als in die met andere landen ten aanzien van de

1) Zie voor een uitgebreide beschrijving van de totstandkoming en de effecten van dit programma W.G. Aldershoff, Het Amerikaanse invoerprogramma van staal, ESB, 5 februari 1986, blz. 147-150.

2) *Europa van Morgen*, 26 februari 1986, blz. 124.

3) Zie voor de gedetailleerde regeling, *Publicatieblad*, L 233, 20 augustus 1986.

landbouw met conflictsituaties te maken heeft. Een poging om het tussen de vijf grootste graanexporteurs eens te worden over de prijs- en afzetontwikkeling is mislukt, terwijl de suikerprijzen gevolge van de overschotproductie in vier jaar tot een zevende van het toenmalige niveau is gedaald. Dat de EG een flink aandeel heeft gehad in de verstoring van de internationale markten blijkt uit het feit dat de invoer van de Gemeenschap anderhalf keer zo groot is geworden, terwijl de communautaire uitvoer 2½ keer zo groot werd over de periode 1973-1984.

De fricties op landbouwgebied hebben voor een groot deel betrekking op de export van agrarische producten (vooral granen) naar derde landen 4). De Amerikaanse autoriteiten veroordelen met name de binnen het Gemeenschappelijke landbouwbeleid uitgekeerde exportrestituties. Dit is op zich niet verwonderlijk aangezien de VS, als de belangrijkste graanproducent, hun aandeel op de wereldmarkt zagen afnemen van 49% in 1981/1982 tot 29% in 1985/1986 5). De bewindslieden van de Gemeenschap stellen echter dat de EG zich heeft gehouden aan de letter en de geest van artikel XVI van de GATT, dat exportsubsidieering toestaat mits dat niet tot doel heeft een onredelijk deel van de wereldmarkt te veroveren, omdat het wereldmarktaandeel van de EG over deze periode slechts in geringe mate is toegenomen. Zij wijzen in dit verband op de sterke dollar, die vanaf 1983 de Amerikaanse concurrentiepositie ongunstig heeft beïnvloed (zie de tabel).

Ondanks deze bezwaren van de Gemeenschap heeft de regering in Washington gemeend agressiever te moeten opereren op de wereldmarkt voor agrarische producten 6). Het z.g. 'Bonus Incentive Commodity Export Programma' (BICEP), dat reeds in mei 1985 werd aangekondigd, heeft ten doel de Amerikaanse exporteurs in staat te stellen het verloren aandeel op de wereldmarkt terug te winnen. Het betreffende programma voorziet daartoe in het verstrekken van exportkredieten tot een bedrag van twee miljard dollar gedurende drie jaar. Bij de presentatie van het plan heeft de Amerikaanse minister van Landbouw, Block, duidelijk gemaakt dat het is bedoeld als een aanval op de handelspraktijk van de EG in de landbouwsector.

Een en ander komt zeer duidelijk tot uiting bij de eerste twee toepassingen van het programma, nl. de afzet van één miljoen ton tarwe op de Algerijnse markt en van een half miljoen ton graan op de Egyptische markt. De betreffende afzetgebieden worden door de EG beschouwd als 'haar' specifieke markten. Het is derhalve niet verwonderlijk dat de Amerikaanse leveranties tot hevige irritaties in Brussel hebben geleid. De Europese Commissie heeft de handelswijze van de VS als onjuist en ongerechtvaardigd bestempeld, die de gehele internationale handel in landbouwproducten dreigt te desorga-

niseren. Tegelijkertijd heeft zij gemeend niet anders te kunnen reageren dan de communautaire exportprijzen voor granen in dit deel van de wereld aan te passen 7). Dit agressieve concurrentiebeleid op derde markten van de twee belangrijkste voedselproducten verhoogt zeker niet de kans op succes van een nieuwe GATT-ronde ten aanzien van de handel in agrarische producten.

Handelsbalans en dollarkoers

De tabel toont de ontwikkeling van de totale handelsbalans en die ten opzichte van de EG voor de VS. Ook is opgenomen de waarde van de dollar, uitgedrukt in de Europese valuta-eenheid (Ecu), over de periode 1975 tot medio 1986. Daaruit blijkt dat de waarde van de export van de VS in dollars vanaf 1980 niet is toegenomen, terwijl de waarde van de invoer met ca. 50% is gestegen. In 1986 lijken de Verenigde Staten, ondanks de depreciatie van de dollar sinds september 1985, af te stevenen op een nieuw record voor het tekort van de handelsbalans.

De Gemeenschap heeft sinds de tweede wereldoorlog vrijwel voortdurend een tekort op de handelsbalans. Met ingang van 1984 vertoont de bilaterale handelsbalans echter een aanzienlijk en in omvang toenemend tekort voor de VS. Deze ontwikkeling, te zamen met het koersverloop van de dollar, speelt zeker een rol van betekenis in de huidige crisissfeer van de handelsbetrekkingen.

In de afgelopen jaren zijn vele verklaringen gegeven voor de voortdurende verslechtering van de Amerikaanse handelsbalans 8). Zij variëren van de hoge dollarkoers en de binnenlandse economische situatie (begrotingstekort) tot de slechtere concurrentiepositie van de Amerikaanse industrie en de eenzijdige samenstelling van het exportpakket. De depreciatie van de dollar heeft tot dusverre niet tot het gewenste resultaat voor de handelsbalans geleid. Dit is mede veroorzaakt door de parallelle depreciatie van de valuta's die aan de dollar zijn gekoppeld, en de inkrimping van de winstmarges door Japanse en Westerse ex-

porteurs. Toch is een verbetering van de handelsbalans van de VS gewenst, aangezien de protectionistische geluiden binnen het Amerikaanse Congres de afgelopen jaren sterk zijn toegenomen. Mede onder invloed van de recente verkiezingsnederlaag van de Republikeinen zal president Reagan zich meer en meer gedwongen zien de handelsbeperkende voorstellen van het Congres te honoreren, hetgeen de kans op een succesvolle, nieuwe GATT-ronde niet bevordert.

Handelsbeleid in de VS

De handelspolitiek van de Verenigde Staten is sinds de tweede wereldoorlog in belangrijke mate gericht op een bevordering van de vrijhandel via het initiëren van handelsbesprekingen in het kader van de GATT. Sinds 1982 valt er echter een duidelijke ommekeer te bespeuren. De 'Omnibus Trade Act' en de protectionistische voorstellen van het Congres vormen goede voorbeelden. Het Amerikaanse Congres legt steeds meer de nadruk op bilateralisme en wederkerigheid. 9) Een dergelijke benadering impliceert dat per sec-

4) Dit is geenszins het enige handelsconflict van landbouwpolitieke aard, maar heeft wel de potentieel meest verstreckende gevolgen. De uitvoer van diverse kwaliteitswijnen uit Frankrijk, Italië en West-Duitsland naar de VS heeft bij voorbeeld regelmatig aanleiding gegeven tot het indienen van dumping klachten bij de International Trade Commission door Amerikaanse wijnboeren (zie *Europa van Morgen*, 19 december 1985, blz. 780).

5) *Europa van Morgen*, 18 december 1986, blz. 699.

6) Tegelijkertijd heeft de regering van de VS de z.g. 'Farm Bill' geïntroduceerd, die een geleidelijke afbraak van de steun aan de binnenlandse landbouwpraktijken beoogt. Zij blijft in het verdere betoog echter buiten beschouwing.

7) *Europa van Morgen*, 19 december 1985, blz. 779 en 15 januari 1986, blz. 13.

8) Zie onder meer S.D. Marris, *Deficits and the dollar: the world economy at risk*, Washington, 1985 en J. van Gelder, *De conjunctuur in 1987*, ESB, 14 januari 1986, blz. 63.

9) Zie W.R. Cline, *Reciprocity: a new approach to world trade policy?*, in: W.R. Cline (red.), *Trade policy in the 1980s*, Washington DC, 1983, blz. 121-158 en M. de Clerq en O. Vancraeynest, *Het handelsbeleid van de Verenigde Staten: agressief of assertief?* ESB, 19 juni 1985, blz. 592-596.

Tabel. Handelsbalans van de VS in mrd. dollars en de koers van de dollar

	Totale handelsbalans		Handelsbalans met de EG		Dollarkoers in Ecu
	uitvoer	invoer	uitvoer	invoer	
1975	106,2	96,9	21,9	16,7	0,806
1980	220,7	241,2	54,6	36,6	0,718
1983	200,5	258,1	44,3	43,9	1,124
1984	217,8	325,7	50,5	60,2	1,267
1985	213,1	345,3	49,0	67,8	1,314
1986 a)	108,1	183,7	26,5	37,6	1,070

a) Periode januari t/m juni.
Bron: OECD en Eurostat.

tor en per land gelijke invoermogelijkheden voor buitenlandse produkten op de Amerikaanse markt en voor Amerikaanse produkten op de buitenlandse markten worden nagestreefd. De ervaringen van de laatste twee jaren onderstrepen de conclusie van De Clercq en Vancraeynest dat van de VS in de toekomst op zijn minst een assertiever handelsbeleid mocht worden verwacht. Bovendien lijken ook de mogelijkheden tot offensieve protectie binnen de 'Omnibus Trade Act' te worden benut 10). De onderstaande voorbeelden illustreren de koerswijziging van de Amerikaanse autoriteiten.

In de eerste plaats blijkt dit uit de introductie van het reeds vermelde BICEP, dat ten doel heeft de Amerikaanse exporteurs van landbouwprodukten (vooral van graan) in staat te stellen de in de afgelopen jaren verloren gegane internationale markten terug te winnen. In de tweede plaats liggen er bij het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden twee voorstellen tot wetwijziging, die, indien ze worden goedgekeurd, vooral Europese leveranciers aan het Ministerie van Defensie kunnen schaden. De 'Department of Defense Authorizations Bill' stelt voor aan de Amerikaanse leveranciers aan het Pentagon de voorkeur te verlenen, zelfs als de prijzen van die leveranciers vijf procent hoger liggen. Bovendien stelt het amendement dat ten minste 50% van de defensie-aankopen van Amerikaanse makelij dient te zijn. Het betreffende wetsvoorstel is volgens de Europese Commissie regelrecht in strijd met de tijdens de Tokio-ronde overeengekomen 'Government Procurement Code', die de discriminatie van buitenlandse leveranciers bij overheidsbestedingen verbiedt.

Het tweede wetsvoorstel betreft de 'Ball and Roller Bearing Import Relief Act', die na aanneming door de Senaat het Amerikaanse Ministerie van Defensie verplicht in voorkomende gevallen alleen kogellagers afkomstig van binnenlandse producenten aan te schaffen. Hoewel het betreffende product niet onder de 'Government Procurement Code' valt, heeft de EG ook hier tegen bezwaar aangetekend. De Gemeenschap beroept zich hierbij op een regeling met de VS, waarin staat vermeld dat de Europese kogellagers een uitzondering vormen op het 'buy American'-principe. Ten slotte vormt de reeds genoemde invoerbepaling voor gereedschapsmachines een voorbeeld van een actiever overheidsoptreden met betrekking tot de handelspolitiek in de VS. Deze laatste maatregel treft naast de lidstaten van de EG (met name West-Duitsland), ook Japan, Zwitserland en Taiwan.

Uitbreiding

Met ingang van 1 januari 1986 zijn Spanje en Portugal toetreden tot de

Europese Gemeenschap. Vanaf het moment dat beide landen een verzoek tot toetreding indienden, zijn de VS een warm voorstander geweest van een uitbreiding van de Gemeenschap in deze richting. Zij zagen hierin een gerede mogelijkheid tot bestendinging van de democratie in beide landen en tot behoud van Spanje voor het Atlantisch bondgenootschap.

Niettemin is het juist deze uitbreiding die aanleiding heeft gegeven tot het ontstaan van een zeer ernstig handelsconflict tussen de VS en de EG in maart 1986. In de toetredingsverdragen met Spanje en Portugal is vastgelegd dat de beide landen geleidelijk gaan deelnemen aan het Gemeenschappelijke landbouwbeleid. Als gevolg daarvan komen er in Portugal invoerquota voor soja, wordt ruim 1,5% van de Portugese graanmarkt gereserveerd voor de EG-lidstaten en worden de Spaanse invoerrechten op bepaalde granen vervangen door communautaire variabele heffingen. Een en ander betekent een aanzienlijke afname van de afzetmogelijkheden voor Amerikaanse landbouwprodukten, met name voor mais, soja en gierst. Schattingen van het exportverlies aan Amerikaanse zijde lopen uiteen van ca. \$ 400 mln. tot \$ 1 mrd. De regering van de VS eiste daarom direct compensatie voor het verlies, hetgeen de EG weigerde. Volgens de Gemeenschap is het verwijt van de VS misplaatst, aangezien de economische gevolgen van de uitbreiding in hun geheel dienen te worden beoordeeld, zonder de landbouwsector daaruit te lichten. Immers, ten gevolge van de toetreding zullen de Spaanse en Portugese invoerrechten op industriële produkten worden verlaagd tot het Europese niveau, waarvan de VS kunnen profiteren.

Desondanks hebben de Amerikaanse autoriteiten vergeldingsmaatregelen aangekondigd die beogen de invoer uit de EG van o.a. kwaliteitswijnen en kaasprodukten te belemmeren door de betreffende invoerrechten van ca. 15% tot 200% te verhogen. De Gemeenschap heeft daarop tegenmaatregelen aangekondigd, die betrekking zouden hebben op de invoer van o.m. maïsgluten en rijst. Zover is het uiteindelijk niet gekomen, omdat de VS en de EG een tussentijdse oplossing overeenkwamen, die gold vanaf 1 juli t/m 31 december 1986. De regeling omvatte onder andere een Europese toezegging de Amerikaanse uitvoer van 234.000 ton per maand (het maandelijke gemiddelde van de uitvoer in 1985) aan veevoederprodukten naar de EG te garanderen en besprekingen in het kader van artikel XXIV lid 6 van de GATT te beginnen 11). Tot dusverre hebben de onderhandelingen volgens de VS niet tot een bevredigende uitkomst geleid en hebben zij gedreigd de vergeldingsmaatregelen alsnog per 30 januari 1987 te laten ingaan, waarop de EG in de gebruikelijke zin heeft geantwoord 12).

Dit handelsconflict is te verklaren

met behulp van de statische theorie van de douane-unie. Immers, ten gevolge van de totstandkoming c.q. uitbreiding van een dergelijk samenwerkingsverband treden welvaartseffecten op, die in de literatuur worden aangeduid met handelsschepping en -verschuiving 13). In het huidige geschil gaat het voornamelijk om de laatstgenoemde effecten. Het verschijnsel van handelsverschuiving treedt op indien goederen die eerst uit derde landen (in casu de VS) werden geïmporteerd, op grond van de tariefpreferenties na de uitbreiding uit partnerlanden worden betrokken. De partnerlanden zijn in staat de betreffende produkten goedkoper aan te bieden op grond van de afschaffing van de intragemeenschappelijke handelsbarrières. De vorming van een douane-unie vormt een toegestane uitzondering op het non-discriminatiebeginsel binnen het wereldhandelssysteem, doch is gebonden aan bepaalde voorwaarden, die in artikel XXIV van de GATT zijn geformuleerd. Ook de VS hebben zich bij de totstandkoming van de GATT 'verplicht' de daaruit voortvloeiende beginselen na te leven. Niettemin past het huidige verzet van de Amerikaanse autoriteiten binnen een handelsbeleid dat zich steeds meer gaat richten op bilateralisme en wederkerigheid.

Betrekkingen met derde landen

De handel van de Europese Gemeenschap en de Verenigde Staten met derde landen kwam reeds ter sprake bij de conflicten op landbouwpolitiek terrein. De handelsrelaties met deze landen zijn echter ook op andere gebieden van invloed op de bilaterale betrekkingen tussen de EG en de VS.

In de eerste plaats heeft zowel de Gemeenschap als de VS aanzienlijke handelsproblemen met Japan. De handelsbalans van beide tegenover Japan vertoont reeds gedurende een lange periode een aanmerkelijk en over het algemeen toenemend tekort. Dit heeft ertoe geleid dat zowel de VS als de EG vrijwel voortdurend in bilateraal overleg met de grote handelsmogendheid in Azië verwickeld zijn. Regelmatig wordt daarbij gesproken over de beperkte toegang tot de Japanse markt voor industriële produkten enerzijds en anderzijds over de druk op

10) De Clercq en Vancraeynest, op.cit., blz. 596.

11) Zie *Bulletin van de EG*, nr. 7/8, 1986, blz. 86 en *Publikatieblad*, C 232, 13 september 1986.

12) De ministers van Financiën van de EG-lidstaten hebben hun goedkeuring gehecht aan een extra invoerheffing van \$ 45 tot 60 per ton maïsgluten en rijst.

13) D. Swann, *The economics of the Common Market*, Harmondsworth, 1984, blz. 104-117 en W.G.C.M. Haack (red.), *Europese economische integratie*, Utrecht, 1986, blz. 25.

Japan om de export van specifieke goederen vrijwillig te beperken. Zo heeft bij voorbeeld de EG vaak een verzoek tot Japan gericht om een indicatief doel vast te stellen voor een hogere invoer van fabrikaten, hetgeen de Japanse regering tot dusverre steeds heeft geweigerd. De interdependentie binnen het wereldhandelsstelsel alsmede de tekorten op de handelsbalans van de EG en de VS met Japan maken dat een handelsakkoord tussen de beide laatste argwanend en nauwlettend door de Commissie op de consequenties voor de positie van de Gemeenschap wordt beoordeeld 14).

Dit bleek recent nog eens toen de EG protesteerde tegen de totstandkoming van een Amerikaans-Japans akkoord voor halfgeleiders op 30 juli 1986. De Commissie vindt dat de overeenkomst indruist tegen de belangen van de Europese consumenten en producenten en in strijd is met de internationale handelsregels van de GATT. Een ander element is dat het akkoord een geheime bepaling zou bevatten, die de Amerikaanse exporteurs in staat zou stellen de uitvoer van halfgeleiders naar Japan in vijf jaar te verdubbelen. Een dergelijke toename zou betekenen dat de Japanse regering akkoord is gegaan met een kwantitatieve invoerdoelstelling, hetgeen ze de EG altijd heeft geweigerd 15). Ook in het verleden hebben overeenkomsten tussen enerzijds Japan en anderzijds de VS dan wel de EG tot ongerustheid en irritaties in Brussel respectievelijk Washington geleid. In dit verband moeten de vrijwillige uitvoerbeperkingen van Japan voor automobielen naar de Amerikaanse markt in 1980 en die voor een aantal industriële producten naar de Gemeenschap in februari 1983 worden genoemd 16).

In de tweede plaats hebben de handelsrelaties van beide economische grootmachten met het Oostblok tot grote meningsverschillen tussen Washington en Brussel geleid. De Amerikaanse autoriteiten menen dat de export van de EG naar Oost-Europa te ruim is en te veel technologisch hoogwaardige materialen omvat. Het Amerikaanse Congres heeft uit dien hoofde de z.g. 'Export Administration Act' verlengd, die beoogt de uitvoer en heruitvoer van hoogwaardige technologische producten van Amerikaanse makelij naar het Oostblok te voorkomen. Deze wet is volgens Brussel te strikt van karakter en uit soevereiniteitsoverwegingen voor de Gemeenschap onaanvaardbaar. Het onderhavige meningsverschil kwam duidelijk tot uiting ten tijde van de Europese hulp bij de aanleg van een aardgaspijpleiding in de Sovjetunie.

Tenslotte heeft het associatiebeleid binnen de communautaire handelspolitiek aanleiding gegeven tot protesten van de VS 17). Het bestaan van gemeenschappelijke handelspreferenties voor citrusvruchten uit het Middellandse Zeegebied (met name Marokko en Israël) is door de Amerikaanse

autoriteiten bestempeld als onredelijk en discriminerend ten aanzien van de producenten in de Verenigde Staten. Dit belangenconflict deed de VS besluiten ten aanzien van de invoer van deegwaren uit de EG vergeldingsmaatregelen te nemen, waarop de EG zich genoodzaakt zag tegenmaatregelen te nemen met betrekking tot de invoer van noten en citroenen uit de VS. Na ruim een jaar van onderhandelingen is het handelsgeschil, dat bekend stond als de spaghetti-oorlog, in augustus van het afgelopen jaar tot een bevredigende oplossing gebracht. Zowel de Gemeenschap als de Verenigde Staten zullen overgaan tot een afbraak van diverse beperkingen op het handelsverkeer van deegwaren, citrusvruchten en noten die in november 1985 waren ingevoerd 18).

Besluit

Het totaal van de besproken handelsconflicten tussen de Europese Gemeenschap en de Verenigde Staten overziende kan worden vastgesteld dat er geen sprake is van het optreden van incidentele crisissituaties. Integendeel, naast de constatering dat de frequentie en de intensiteit van de geschillen in de afgelopen jaren zijn toegenomen, blijken zij bovendien voor een belangrijk deel onlosmakelijk verbonden te zijn met het Europese integratieproces. Dat laatste kan bij voorbeeld worden gezegd van de handelsproblemen die voortvloeien uit de

uitvoering van het Gemeenschappelijke landbouwbeleid, de toetreding van Portugal en Spanje en de associatiepolitiek ten aanzien van het Middellandse Zeegebied. Het, ondanks de depreciatie van de dollar, voortdurende tekort op de handelsbalans van de VS en het daaruit voortvloeiende agressievere optreden van de Amerikaanse autoriteiten op handelspolitiek terrein bemoeilijken het vinden van een structurele oplossing. Ondanks een mogelijke beslechting van het huidige handelsgeschil, dat het gevolg is van de uitbreiding van de Gemeenschap, mag derhalve niet worden verwacht dat een dergelijke oplossing een definitieve beëindiging van de bilaterale handelsproblematiek betekent.

L.M. Bakker

De auteur is werkzaam bij de Vakgroep Economie van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam.

14) In het geval van een handelsakkoord tussen de EG en Japan zullen de VS natuurlijk op een identieke wijze reageren.

15) *Europa van Morgen*, 15 oktober 1986, blz. 549.

16) Zie J. Pelkmans, De georganiseerde handel tussen de EG en Japan, *ESB*, 22 juni 1983, blz. 553-555.

17) Zie voor een uitgebreid overzicht van de Gemeenschappelijke handelspolitiek: L.M. Bakker, Het handelsbeleid van de EG en de bevordering van de vrijhandel, *Maandschrift Economie*, jg. 50, 1986, blz. 4-17 en R.C. Hine, *The political economy of European trade*, Brighton, 1985.

18) *Bulletin van de EG*, jg. XIX, nr. 7/8, 1986, blz. 85-86.